

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Quæst. 554. Conditio indebiti quid sit, & quando locum habeat, & num ei possit renunciari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

bitor possidens chirographum est vir bonæ fidei & integræ existimationis, haud levis inde pro facta solutione oriatur præsumptio, id efficiens, ut vel onus probandi contrarium rejiciatur in creditorem. Arg. *L. 24. §. seq. ff. de prob.* vel juramentum suppletorium deferatur debitori. Arg. *L. 3. c. de reb. cred.* quam tamen præsumptionem non auget, quòd chirographum sit cancellatum. Lauterb. *l. cit.* cum Carpz. qui tamen ait, facere præsumptionem, si apud ipsum creditorem inveniatur cancellatum, ita tamen, ut per hoc non impediatur probatio in contrarium. Lauterb. *l. c.* Ante solutionem autem casu perditio chirographo, debitor ad novam obligationem in scriptis creditori dandam compelli potest. Muller. *l. c. lit. n.* Tertiò probatur per testes, & regulariter quidem per duos summæ & integræ opinionis. Lauterb. *l. c.* His tamen non obstantibus *L. 18. c. de testib.* requirent quinque; cum lex illa loquatur de casu, quo debitum solenniter in scriptis contractum, non de instrumento solùm probationis gratià confecto. Brunem, *ad cit. L. 18. Faber. l. c. def. 22. §. 23.* Mynsing. *cent. 1. obs. 5. num. 3.* Lauterb. *l. c.* Quibus tamen non credi, nisi etiam deponant, ex qua causâ fuerit solutum, ait Muller. *l. cit. lit. 2.* citato Mascard. *de prob. vol. 3. conclus. 1318. n. 10.* Probatur etiam per testes non tantùm solutio, sed etiam solutionis à creditore facta confessio, in tantum etiam, ut etsi in loco & tempore, quo facta confessio, non conveniant, habeatur tamen iis fides. Muller. *l. c. Carpz. p. 1. c. 16. def. 41. n. 7. §. 8.* addens, solam collectarum solutionem probari non posse per testes. juxta *L. 1. c. de apoch. publ. L. 2. c. de conv. ffs. deb.*

4. Quartò probari quoque quandoque solet solutio per juramentum. *L. 21. de jurejur.* Struv. *l. c. lit. n.* sic etiam Muller. *ibid.* cum Carpz. *p. 1. def. 13. num. 31.* ait, semiplenè probari solutionem, si attestatis, aliqua de facta solutione juramento scribentis confirmetur.

5. Quintò quandoque per conjecturas urgentes & præsumptiones. Struv. *l. cit. lit. 9.* quales v. g. sunt, si creditor per plures annos debitum non petierit, ita ut diuturnitas temporis & taciturnitas conjunctæ requirantur. Muller. *l. c. lit. 9.* citatis Mevio *p. 1. decis. 160. n. 5. §. 6.* Carpz. *L. 5. resp. 104. n. 10. & 11.* & pluribus aliis. Idque vel maxime, si creditor sit egenus. Lauterb. Muller. *LL. cit.* Item si creditor sit persona cauta, & simul administrator bonorum debitoris, unde sibi facile solvere potuisset. *L. 24. ff. de prob.* Bart. *in L. 13. §. fin. ff. de pignor. act.* Muller. *l. cit. lit. k.* qui tamen cum Menoch. *L. 3. præsumpt. 35. n. 22.* Masc. *de prob. vol. 3. conclus. 1318.* notat, has præsumptiones non obtinere quando agitur de credito recente & novo, sed de antiquo, cujus probatio difficilis est. Notandum etiam cum Lauterb. *cit. §. 35. in fine* & Harprecht, quòd licet una alterave conjectura locum habeat, ea tamen intelligenda solùm sit de solutionis factæ præsumptione; non verò de ipsius actionis extinctivæ & peremptivæ præscriptione.

Quæst. 554. Condictio indebiti quid sit, & quando locum habeat, vel non habeat, & num ei possit renunciari.

1. **R**esp. primò: condictio indebiti est actio personalis, quam quis habet adversus eum, cui quid, quod ei non debebatur, solvit per errorem. Sive est actio, quâ quis repetit indebitum per errorem solutum. Dicitur autem primò actio: intellige stricti juris & perpetua. Lauterb. *ad ff. L. R. P. Lewr. Jur. Can. Lib. III.*

12. tit. 6. de condict. indebiti. cum Bachov. *ad Treut. vol. 1. d. 22. th. 7. lit. e. & th. 10. lit. g.* Dicitur secundo: *indebiti*: Circa quod notandum, aliud indebitum tantum naturaliter seu jure naturali tantum, quod vi naturalis æquitatis destituitur; cujus nimirum solvendi ex jure naturali nulla, sed solùm ex jure civili est obligatio. V. g. quod vi vel metu promissum, vel etiam dum quis ipse numerandæ sibi pecuniæ chirographo suo pecuniam à se receptam falsus est. Hic enim Jure civili saltem intra biennium obligatur ad solvendum. §. *multum Inst. de literis oblig.* non verò Jure naturali quia nihil accepit. Wiestn. *h. 1. n. 50.* ad quam tamen speciem indebiti naturaliter tantum non pertinere ait Lauterb. *l. c. §. 12.* quod ex Judicis sententia, licet iniqua, debetur; eò quòd illud ex juris præsumptione & dispositione pro naturaliter quoque debito reputetur; cum res judicata pro veritate habeatur. *L. 25. ff. de stat. homin.* Aliud indebitum civiliter tantum, cujus præstandi obligatio, non ex jure civili, sed ex jure naturali tantum debetur. V. g. quod debetur ex pacto nudo, utpote cujus non datur obligatio, quæ actionem civilem parit. *L. 7. §. 4. ff. de pactis.* Aliud indebitum naturaliter & civiliter, cujus nulla est obligatio solvendi, neque ex jure naturali, neque civili. V. g. quod promissum sub conditione, cujus futuritio est incerta. Illud enim pendente conditione nulla est solvendi obligatio. Idemque dicendum de eo, quod in diem incertum an & quando, vel etiam an exiturus promissum vel legatum. Lauterb. *l. c. §. 10.* item quod pupillus sine autoritate tutoris, utpote qua deficiente nullam habet potestatem contrahendi & se obligandi, promittit; ad hoc enim regulariter ne quidem naturaliter obligatur. Item legatum relictum testamento imperfecto. Lauterb. *§. 9.* Dicitur tertio: *solutum per errorem*: ubi notandum, errorem in præsentem contingere duplicem; aliam facti, ut dum quis non recordans vel ignorans, aliquid à se, uxore aut æconomio suo, vel etiam à defuncto, cujus hæres, solutum iteratò solvit. Alium juris, dum quis putat se debere aliquid, quod non debet. Porro est hæc solutio indebiti quasi contractus, vi cujus, qui indebitum per errorem recepit, obligatur ad restitutionem non est tamen contractus nominatus; quia nomen certum non habet. nec certam & nominatam actionem producit. Nec etiam innominatus; quia ex hoc oritur actio præscriptis verbis, ex hac autem solutione non oritur actio p. v. sed repetitio indebiti. Lauterb. *l. c. §. 6.* His veluti prænotatis.

2. Resp. secundo: indebitum tam naturaliter quàm civiliter solutum per errorem, sive facti, sive juris condici & repeti potest. est communis & constat ex toto *tit. ff. §. c. de condict. ind.* naturalis enim æquitatis ratio non permittit, aliquem cum damno alterius fieri locupletiozem. unde ipsa quoque partes, dum sit solutio, non quidem expressè, sed tacitè in hoc saltem convenisse videntur, ut, si postmodum appareat solutum in debitum, illud solvendi restituatur. Ita ut sic quoque extra id, quòd expressè agitur, tacita obligatio nascatur restituendi. *L. 13. ff. commod.* Lauterb. *l. c. §. 4. in fine.* Proceditque responsio non solùm, quando ignarus solvit, sed etiam quando dubius, an adhuc debeatur, aut etiam unquam debitum fuerit, solvit. *L. fin. c. de condict. ind. deb. Castrop. rr. 32. d. 1. p. 18. §. 22. n. 2.*

3. Resp. tertio: indebitum jure naturali tantum, sive licet jure civili debitum sit, solutum per errorem condici & repeti potest. *L. 47. ff. de condict. ind. deb. & Argum. L. 26. §. 3. & L. 66. ff. eod. Abb.*

in c. fin. de solut. n. 14. Pirh. n. 32. Lauterb. l. c. §. 12. est queratio; quod, qui per errorem solvit, certat de damno vitando, qui solum recipit, de lucro captando, in quo casu nec ignorantia juris nocet, juxta L. 8 ff. de juris & fact. ignor. Reiff. b. r. n. 70.

4. Resp. quartò: Indebitum jure civili tantum, sive licet jure naturali indebitum non sit, sed debitum, solum per errorem saltem juris, condici & repeti nequit. Arg. L. 1. §. sequ. ff. de jur. & fact. ignor. ubi expressis & sæpe repetitis verbis dicitur, juris ignorantiam non prodesse. ac ita tenent gl. in c. fin. b. r. v. indebitum. Abb. l. c. Prih. n. 33. Castrop. l. c. Zoës. in ff. de condict. indeb. n. 7. Lauterb. ibid. §. 13. qui etiam expressè addit, idem esse, etsi solum per errorem facti quod tamen gl. & Abb. LL. cit. Reiffenst. n. 71. melius negare videntur ob textum. l. 10. c. d. jur. & fact. ignor. ubi expressè dicitur: dum quis jus ignorans pecuniam solverit, cessat repetitio; per ignorantiam enim facti tantum repetitionem indebiti soluti competere tibi notandum est &c. quam tamen legem adversarii, docentes etiam, dum indebitum solum per errorem juris, repeti non posse, ex ratione allata pro præceden. duabus resp. nimirum quòd jure naturæ revera iniquum & injustum sit, eum, qui solum accepit, cum alterius factura fieri locupletiores, sic interpretantur; quòd loquatur de ignorantia crassa & lupina juris, quæ, quia æquiparatur scientiæ, non prodest; ne alias, si accipiatur universaliter pro omni ignorantia juris, necesse sit admittere, etiam in casu priorum responsonum non esse locum repetitioni. De cætero inherendo responsoni, extenditur ea non solum ad quantitatem solutam, sed etiam ad factum quod debitum non erat, ignorantem præstitum, ita ut possit illius æstimatio repeti per conditionem indebiti. L. si non sortem §. libertus ff. de condict. indeb. & ibi gl. Castrop. l. c. n. 4. Item extenditur, ut etiam procuratoribus & testamentariis aliis nomine alterius solventibus indebita, concedatur conditio eorum dominis & hæredibus; cum perinde sit, ac si domini ex errore solvissent. L. 2. §. seq. ff. de condict. indeb. Castrop. l. c. quod tamen de procuratore sic limitat Lauterb. §. 26. quòd si indebitum solverit, domino illius competat conditio, si is in specie solutionem mandavit aut ratam habuit, etiam si procurator propriam pecuniam solverit. Si verò dominus solutionem non mandavit, nec ratam habuit, detur utilis conditio ipsi procuratori. L. 6. b. r. Idem est de contrario, si procurator sine vel cum mandato accepit indebitum. Lauterb. §. 28. Sic si tutor pupilli nomine solvit indebitum, datur conditio ipsi pupillo. L. 57. ff. de cond. indeb. idque, etiam si tutor propriam dederit pecuniam. L. 6. §. fin. ff. eod. Lauterb. §. 26. qui tamen id ita limitat: nisi tutor tutelâ finitâ, quod indebitum solvit, non impulerit pupillo; tunc enim ipsi tutori conceditur indebiti conditio. L. fin. ff. eod. Sic etiam si fidejussor indebitum solvit nomine principalis debitoris, huic competit conditio, & fidejussor habet actionem contra principalem debitorem, pro quo solvit. Si verò fidejussor suo nomine solvit indebitum, ipse ab accipiente condicere potest. L. 47. ff. de cond. indeb. Lauterb. l. c. §. 27. ubi etiam, quòd interdum, licet quis nomine suo solverit indebitum, alius tamen solum condicat. L. 5. ff. eod. uti & L. 2. §. seq. hujus habeantur exempla. Item extenditur, ut hæredes & successores putativi erroneè credentes se esse hæredes, si nomine defuncti solverint indebitum, illud repetere possint, non quidem à credito-

ribus, sed ab hæredibus veteris, utpote quorum negotium utiliter hæserunt. L. de hæreditate. c. de pet. hæred. Si verò solverint nomine proprio, à creditoribus petere possunt conditione indebiti, vel à successore in hæreditate actione negotiorum gestorum. L. si quis possessor. ff. de pet. hæred. l. cum quis. ff. de solut. Castrop. l. c. n. 5. cum Molin. tr. 2. d. 569. Contra limitatur responso, ut excipiantur milites, minores, rusticis, ut dum ex ignorantia juris solverunt debitum quidem naturaliter, indebitum tamen civiliter (uti contingit in legatis in testamento minus solenni dum ea ab iis soluta) repetere possunt, nisi solum ab iis post absolutionis sententiam, cum tunc præsumitur vel naturaliter debitum, vel gratis donatum. juxta l. Julianus. L. si Judex ff. de cond. indeb. Castrop. l. c. n. 3. Item pupillus, si sine tutore indebitum solvit, licet sciens aut in jure errans, nummos extantes vindicat, consumptos conditione repetit. Lauterb. l. c. §. 26. Sed neque contra pupillos & minores, si sine autoritate tutorum vel curatorum acceperunt indebitum, datur conditio indebiti nisi in quantum facti locupletiores. §. 1. Inst. quib. mod. re contrab. obligat. junctâ l. 59. ff. de O. & A. Lauterb. §. 28.

5. Resp. Quinto: ut alicui conditio indebiti competere possit, requiruntur sequentia. primò facta solutio, seu ut datum aliquid sit. & quidem, ut ordinaria & conditio certi locum habeat, requiritur, ut dominium rei solutæ sit translatum in accipientem Lauterb. l. c. §. 7. Arg. §. 14. Inst. de alt. quamvis autem solutio integrè denotet omnet satisfactionem quocunque modo creditoribus præstitam, L. 176. ff. de V. S. & in sensu stricto naturalem actualem solutionem factam animo dissolvendi obligationem. L. 49. ff. de solut; hic tamen eam accipi latè, & ad conditionem incerti sufficere translationem possessionis, ait Lauterb. l. c. Secundò requiritur, ut illud, quod datum, sit datum tanquam debitum, sive ex causa præterita eaque necessaria. §. 1. Inst. quib. mod. 2. contrab. obligat. quòd enim ob rem vel causam futuram datur, ad indebiti conditionem non pertinet. L. 1. ff. de condict. ob turpem caus. uti nec, quod datur ex causa quidem præterita, sed voluntaria; licet enim talis causa falsa esset, tamen repeti nequit; quia qui dedit, donare voluit, quamvis falsò sibi persuaserit, præcessisse talem causam. v. g. qui tanquam antidotale quid dedit, putans præcessisse beneficium, cum tamen nullum præcessit, illud conditione indebiti repetere nequit. Lauterb. §. 8. citatis aliis. Tertiò, ut causa, ex qua facta solutio, sit facta; aliàs enim non esset indebitum. Aliud autem indebitum dicitur tale simpliciter & absolute, quod nullo jure, neque naturali, neque civili debetur, neque à solvente, neque accipienti debetur. Aliud secundum quid tale nimirum vel ratione juris, quod certo tantum jure non debetur, alio verò jure debetur. vel ratione hominis, quod ratione certæ personæ est indebitum; respectu verò alterius personæ debitum; sive quod quidem jure debetur, sed non à solvente. vel non accipienti. Lauterb. §. 9. junctis §. 11. & 16. Quartò requiritur, ut sit solum per errorem seu ignorantiam existentem in solvente, non verò in accipiente; dum nimirum habet opinionem contrariam veritati, qui dicitur error; aut dubitat & animi pender, & dicitur animi titubatio; vel prorsus ignorat, & in specie dicitur ignorantia. quæ tres quasi species erroris singulæ sufficere ad conditionem indebiti. L. fin. c. de condict. indeb. Lauterb. §. 16. Quinto requiritur, ut repetens probet

e solviffe, & solviffe indebitum. Castrop. *l. c. n. 6.* cum communi. quin etiam errorem probandum esse ab actore juxta *L. 6. c. de condit. indeb.* ait Lauterb. *l. c. §. 25.* citatis pro hoc Franzk ad §. 1. *Inst. quib. mod. re contrab. obl. an. 17.* remittens tamen ad Clud. *tr. de solut. indeb. c. 10. an. 33.* Carpz. & alios. Circa quam probationem notandum, quod, si accipiens negaverit solutionem acceptam à se, & repetens scripturam vel testibus probaverit contrarium, eo ipso is relevetur ab onere probandi se solviffe indebitum; cum recipiens ratione falsæ negationis reddatur suspectus; adeoque in pœnam mendacii in eum transferatur onus probandi. id, quod acceptum, debitum fuisse, & si id plenè non probaverit, cogitur reddere solum. *L. cum de debito. §. si autem. ff. de prob.* Castrop. Lauterb. *ll. cit.* si tamen non ex scriptura vel testibus, sed ex confessione accipientis priorem suam negationem revocant habeatur probatio, onus probandi solum indebitum remanet penes repentem; cum probatio ab ipso accipiente promanans ei nocere non debeat. A quo tamen onere adversario juramentum judiciale deferre, ita ut adversarius jurare vel juramentum referre teneatur, juxta *L. 2. §. penult. ff. de prob.* astruit Lauterb. *cit. §. 25.* Ubi verò jam dicta requisita concurrunt, licet rei solutæ dominium (si aliud non impediatur) in accipientem transferatur. Lauterb. §. 23. citatis Franzk & Clud. ita ut solum vindicari non possit, accipiens tamen ex dicto quasi contractu ad restitutionem obligatur. juxta §. 6. *Inst. de oblig. ex quasi contract.*

6. Resp. Sextò: cessat & locum non habet hæc conditio in sequentibus casibus. Primò, si aliquid, etsi aliàs indebitum, causâ transactionis solum fuit, nisi evidens calumnia detegatur, vel transactio imperfecta sit, *L. 65. §. 1. ff. de cond. indeb. & ibid. Brunem. Clud. tr. eod. c. 4. à n. 85.* Lauterb. *in ff. eod. §. 32.* vel nisi quis solverit tanquam ex præcedente transactione, quæ tamen nunquam jure aut facto intervenit. *L. 23. ff. eod. Clud. l. c. n. 87.* Lauterb. *l. c.* Secundò ubi pietatis causa subest. *l. 32. §. 2. ff. eod. v. g. si quis filie supposititiam, quam suam certo credidit doctem dedit.* Tulden *in cod. de condit. indeb. n. 6.* Clud. *n. 88.* Lauterb. *l. c.* ubi etiam, quod de communi DD. extendatur, id ipsum ad solum studiorum gratiâ. Tertio, si debitor ob pœnam creditoris liberatus solvat solum repeti nequit. *L. 14. ff. de cond. indeb.* Lauterb. *l. c.* Quarto solum vi sententiæ, quæ in rem judicatam transit, repeti nequit; tum ut finis litibus imponatur; tum maximè ob autoritatem Judicii. *L. cum putarem. ff. famil. eriscund. l. 1. c. de cond. indeb.* Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 18. §. 23. n. 1.* dicens esse regulam generalem. idque etiam, licet novis instrumentis novisque testibus probari possit indebitum solum. Idem arg. *L. Imperatores. ff. de re judic.* dicens esse communem. Patitur tamen hoc ipsum plures exceptiones: Nam primò solum in causa publica, v. g. Fisci Cameræ regie vel Civitatis, si per de novè reperta instrumenta probari potest, sententiam non fuisse legitimè pronunciatam, per condemnati restitutionem in integrum revocari potest & re-

peti solum. Arg. *cit. l. Imperatores. Gutt. de juram. p. 3. c. 7. n. 4.* Molin. *tr. 2. d. 568.* Castrop. *l. c. n. 2.* Idem est de causa minoris & Ecclesiæ; quia eodem privilegio restitutionis in integrum gaudent. Molin. Castrop. *ll. cit.* productione tamen novorum testium sententia in causa publica infirmari nequit. AA. iidè contra Bart. *in l. admonedi in fin. ff. de jurej.* in quantum docet, testes novos admitti posse, cum timor subornationis abest. Secundò si falsis testibus vel instrumentis lata sententia. *L. divus. ff. de re judic. l. fin. c. ex falsis instrum.* estque talis sententia, si lata contra absentem, minorem, Ecclesiam in causa publica ipso jure nulla. Castrop. *n. 3.* Tertio, si probatum illum, in cuius favorem lata sententia, commisisse dolum. Alex. *in cit. L. Imperatores. n. 7. & 8.* Molin. *d. 568. circa med.* Gutt. *l. c. n. 7.* Castrop. *n. 4.* Quarto, si per condemnatum non sterit tempore sententiæ ut ferri instrumenta, quibus liquidum constitisset, solventem esse immunem à solvendo; vel quia tempus sufficiens ei concessum non fuit ad invenienda instrumenta. Gutt. Molin. *ll. cit.* Castrop. *n. 5.* Quintò, si sententia lata ex juramento decisorio delato parti ob defectum probationum, & postmodum repertis novis instrumentis, quibus veritas elucet interpositâ novâ instantiâ, datur restitutio in integrum & repetitio soluti. *cit. l. admonedi. ff. de jurejur.* Gutt. *l. c. n. 20.* & seq. Molin. *d. 568. circa finem.* Castrop. *n. 6.* de cætero, licet solum vi sententiæ repeti non possit conditione indebiti, bene tamen conditione sine causa, si ex his, quæ postea eveniunt vel apparent, probetur, causam, ob quam solum non adfuisse. Arg. *L. si fullo. ff. de condit. sine caus.* ita glos. *in l. fidejussor. §. in omnibus. ff. mandati. v. cessat.* Valasc. *consult. 56. n. ult.* Molin. *l. c. circa med.* & alii apud Castrop. *n. 7.* ex ea ratione, quod rationi naturali maximè consentaneum sit, unicuique quod suum est, concedi. tum quia non derogatur per hoc auctoritati judicii; cum non tendat hæc conditio directè ad revocandam sententiam, sed ad novum judicium instituendum ex nova causa superveniente, vel de novè apparente, secus, ac contingit in conditione indebiti, in qua videtur agi ad revocandam sententiam ex eadem causa. quibus ea quoque diluuntur, ob quæ contrarium sentiunt. Gutt. *l. c. n. 3.* Alex. *in l. Imperatores. ff. de re judic. n. 7. & 8.* Jason. *in l. si me & Tutum. ff. si cert. petat.* nimirum, quòd per hæc derogetur regulæ generali; quòd solum indebitum ex causa judicati repeti nequeat. Porro tempus, intra quod venire possit contra sententiam in casibus, in quibus id permillum, nullum esse determinatum, si dolo adversarii sententia lata; hoc verò non intercedente, statutum est quadriennium. Castrop. *l. c. n. 10.* citatis Gutt. *l. c. n. 12.* Alex. & Jason. *in l. admonedi. n. 10.* Ripa. *n. 17.* Curt. Jun. *n. 10.*

Resp. Septimò; si solvens promitteret, quòd soluti nomine nullam controversiam movere vellet, adhuc solum repeti posset. *L. fin. §. 3. ff. de cond. indeb.* Franzk. *eod. tit. n. 27.* Lauterb. §. 33. Idem est, si in specie conditioni indebiti renunciasset. Bart. *in cit. L. fin. §. idemque sit n. 2.* Covar. *2. var. c. 4. n. 4.* Gutt. *de juram. confirm. p. 1. c. 27. n. 1.* Molin. *tr. 2. de 7. & 7. tr. 2. & 569. circa finem.* Castrop. *l. c. §. 24. n. 1.* Lauterb. *l. c.* nemo enim renunciare censetur juri, quod sibi competere, ignorat. *L. 19. ff. de inoffic. testam.* provenitque hæc renunciatio ex eodem errore, quo solutio; ut Lauterb. cum Duaren. *ad ff. de cond. indeb. c. ult.* siquidem præsumi quis nequit solutionem

eam & renunciacionem facturus, si sciret debitum non esse; cum in eo casu non solveret, sed donaret. Castrop. *l. c.* unde, ut Idem ex Molin. si solvens in renunciacione adderet, se renunciare conditioni indebiti vel sine causa, si comperiat se solvisse indebitum, teneret renunciatio; quia cessaret error, & succederet donatio. Sed neque renunciatio talis juramento firmata magis impedit

repetitionem indebiti, quam si nullum adjectum juramentum; cum juramentum promissioni adjectum proferatur in eodem sensu & significatione, ac ipsa promissio; promissio autem hæc & renunciatio supponit debitum; adeoque hac suppositione deficiente, sicut deficit renunciatio ita & juramentum. Castrop. *l. c. n. 3.* cum Mol. & Gutt.

TITULUS XXIV.

De Donationibus.

CAPUT I.

De natura & divisione donationis, deque iis, qui donare, quibus, & quæ donari possint.

Quest. 555. Quid sit Donatio.

R Esp. Donatio in genere, prout comprehendit donationem inter vivos & eam, quæ fit mortis gratiâ, item eam, quæ fit verbis, & eam, quæ fit facto, sic explicatiùs describi potest, quod sit actus, quo res licita animo dominium illius irrevocabiliter transferendi conceditur alicui. Ita ferè Barbof. *ad b. rub. n. 5.* Lauterb. *h. t. §. 3. & 4.* Stru. *ibid. th. 2.* Breviùs verò describitur à Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 1. n. 7.* & aliis, quod sit liberalis bonorum suorum alteri facta concessio. Dicitur primò: *actus.* Quod nomen rectiùs adhiberi quàm nomen *contractus*, defendit Muller. *in Stru. l. c. lit. B.* contra Bart. *in l. 7. ff. de pactis. n. 2.* Jafon. *ibid. n. 9.* Coraf. *l. 1. miscell. 23.* Welenb. *h. t. n. 1.* & c. eò quod contractus conventionem constet; donatio verò ex propensa voluntate & liberalitate; quin & contractus & donatio sibi invicem opponantur. *L. 14. ff. de precar. l. 1. §. si uxor. ff. donat. inter vir. & mulier.* Quibus tamen non obstantibus, donatio, ut Muller. *l. c.* nonnunquam refertur ad contractus, generalius aliquanto accepto nomine contractus pro quacunque obligatione efficaci. Arg. *l. 10. ff. de judic. vel quateus ea per contractum stipulationis perficitur. l. 22. ff. h. t.* Dicitur secundò: *quores licita;* siquidem rei illicitæ donatio, uti & venditio, nulla est. *L. quod sepe §. veneni mali. ff. de contrab. empr. unde donans ad eam tradendam compelli nequit.* Abb. *ad rub. h. t.* Dicitur tertio: *animo transferendi irrevocabiliter ejus dominium;* quibus verbis adhuc includitur donatio verbalis seu imperfecta, per quam, utpote defrutam traditione, etfi non transferatur dominium, continere debet tamen animum & intentionem media traditione transferendi dominium rei verbis concessæ, seu potiùs promissæ, (ex quo etiam eam parum à promissione differre, ait Castrop. *l. c. n. 8.*) ut nomen donationis mereatur. Differt autem per eadem verba a commodato & precario, quia his contractibus res, non domini, sed usûs transferendi animo & revocabiliter datur; cum accipiens eandem rem in specie seu individuo reddere debet. Item à mutuo, quo in accipientem quidem transit rei dominium, sed non irrevocabiliter; cum etfi non eadem accepta in specie, alia tamen ejusdem generis seu ra-

tionis sit reddenda. Dicitur quartò: *liberaliter.* hoc est, nullo jure (intellige, strictè tali seu existitia obligante) cogente. Unde per dictam particulam non excluditur donatio remuneratoria; cum liberalitati non repugnet gratitudo & meritum remuneratio, utpote solum honestate, & non ex necessitate debita, ut Castrop. *l. c. p. 13. n. 1.* Quare etiam ait de Lugo. *de f. & f. d. 23. n. 129.* utramque donationem, tam remuneratoriam, quàm merè gratitatem esse veram donationem, etfi merè gratuita nulla supponat merita donatarii; remuneratoria verò respiciat merita aliqua precedentia & debitum gratitudinis. De quo plura paulò post.

Quest. 556. An & qualiter, ut donatio perfecta sit, requiratur in donante voluntas.

R Esp. Principaliter & ante omnia requiritur in donante libera & liberalis voluntas transferendi rei propriæ dominium in alium. *§. 2. Inst. L. 10. & 30. c. h. t.* Quæ quia carent furiosi & mente capti, utpote quorum nulla voluntas, ut dicitur. *L. 47. ff. de acquir. hered. & nullus consensus. l. 10. ff. de curat. furios.* donare non possunt. Eaque signo externo illius sufficienter expressivo manifestata, quodcumque illud sit. Non enim ad valorem ejus refert, si verbis, si literis, si facto alio declaratur animus ille donandi. *cit. §. 2. Inst. h. t.* Stru. *in ff. h. t. th. 5.* Lauterb. *ibid. §. 5.* cum communi. Citra autem talia signa v. g. dum quis nudè rem tradit, vel etiam in dubio, num sufficienter per ea declaratur. Illa voluntas, ea non præsumitur; cum donare dicatur perdere. *L. 7. ff. h. t. nemo autem quod suum est, perdere & jactare velle præsumitur. l. 25. ff. de prob. & ita cum communi Menoch. l. 2. de arb. cas. 88. n. 2.* Mascard. *de prob. vol. 1. concl. 55. à n. 1.* Barbof. *de axiom. l. donare.* Lauterb. *§. 6.* Muller. *ad Stru. cit. th. 5. lit. S.* Quominus tamen quandoque dicta voluntas rectè præsumatur accedentibus non levibus conjecturis, nihil vetat, ut tradit Menoch. *l. c. n. 8.* Sic si quis sciens rem indebitam solverit, donasse illam præsumitur. *l. 73. ff. de reg. jur. item si creditor debitori chirographum vel cautionem redderit, donasse vel remisisse debitum videtur. l. 2. ff. de pactis.* Lauterb. *l. c.* item instrumentum emptionis alicui donans